

השכלה גבוהה טכנולוגית ומקצועית

סיכום דיון

מסמך זה מהווה את תמצית הדיונים שנערכו במסגרת השולחן העגול, מתוך מטרה לשתף את הקהל הרחב בעיקרי הדברים. בקריאת המסמך יש להביא בחשבון שמדובר בתמצית הדיון ולא בפרוטוקול מלא. יודגש, כי הדברים מייצגים את עמדותיהם האישיות והמקצועיות של חברי הפורום ואינם מייצגים בהכרח את העמדות הרשמיות של הגופים אליהם הם משתייכים.

הדוברים מובאים כאן לפי סדר הדברים במהלך הדיון. רשימת הדוברים ותפקידיהם מצורפת בסוף הסיכום.

תאריך המפגש: 30.10.2016

עיקרי הדברים:

- בהשוואה למדינות אחרות, בישראל ישנו מחסור בהשקעה בהשכלה טכנולוגית ומקצועית שאיננה אקדמית. המחסור ההכשרה משפיע על פריון העבודה של העובדים בעשירונים התחתונים, על שכרם ועל רמות אי השוויון במשק, וכן על יכולתה של התעשייה הישראלית לגייס עובדים מקצועיים נדרשים ולצמוח.
- השולחן העגול בנושא החל בהצגת נייר עמדה אשר נכתב על ידי אביחי ליפשיץ, צבי אקשטיין, קרן שגיא ותום טרילניק ממכון אהרן.
- אביחי ליפשיץ, אשר הציג את נייר העמדה, סקר את הנתונים והמגמות בנוגע לפריון ולמערכת ההשכלה המקצועית הקיימת, ופירט את עיקרי ההמלצות: מערכת השכלה גבוהה טכנולוגית על-תכונת שתהווה מסלול מקביל ושווה ערך למסלול האקדמי, תשתף פעולה עם התעשיינים בנוגע לחומרי הלימוד, תאפשר גמישות בפתיחת וסגירת מסלולי לימוד, ותנהל ותפוקק על ידי גוף חדש, המועצה להשכלה טכנולוגית מקצועית (מל"ט), אותו נדרש להקים בתור הצעד הראשון.
- בתור יעד מרכזי, כותבי נייר העמדה טוענים שנדרש למשוך כרבע מהשנתון ללימודים טכנולוגיים. הגדלת מספר הלומדים תבוא מתוך 2 קבוצות אוכלוסיה: סטודנטים שפונים היום ללימודים אקדמיים, וצעירים שאינם מגיעים כיום ללימודים על תכונת כלל.
- בשולחן העגול נכחו חברי הכנסת מנואל טרכטנברג ואלי אלאוף, פקידים בכירים, מנהלים של מכללות אקדמיות וטכנולוגיות ונציגי המגזר העסקי. מספר מגיבים העלו את הנקודות הבאות:
 1. העדפות הלימודים של צעירים בישראל משתנות. יותר צעירים בוחרים בחינוך המקצועי, ביניהם גם בעלי תארים אקדמיים, ישנו ביקוש ללימודים ברמה גבוהה

יותר והבעיה התדמיתית פחות חשובה. סיבה אפשרית לכך היא הצפת שוק העבודה בבעלי תארים אשר אינם מוצאים עבודה.

2. בקרב הפוליטיקאים והפקידות הבכירה במגזר הציבורי ישנה כיום הסכמה גורפת, שלא הייתה בעבר, בנוגע לצורך להשקיע יותר בהכשרה מקצועית.

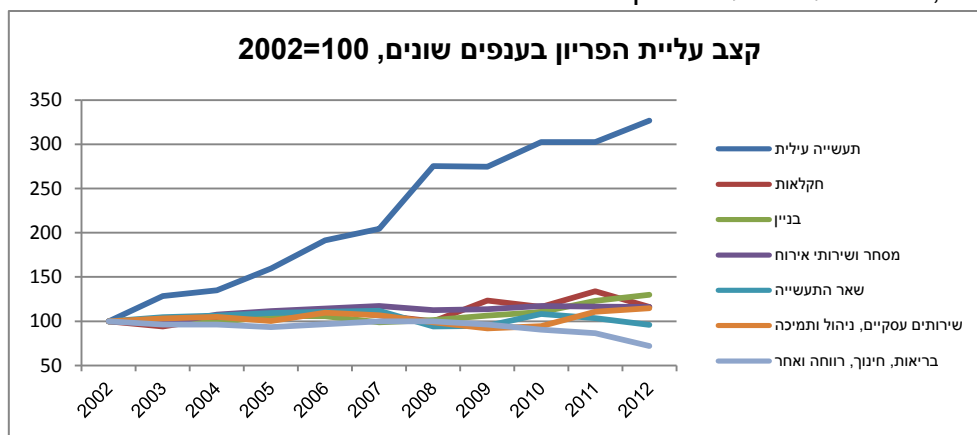
3. בנוגע לעיצוב המערכת החדשה נקודות חשובות שעלו כוללות את הכשרת ותקצוב המורים, שיתוף פעולה עם מעסיקים, אפשרויות המשך ללימודים אקדמיים והימנעות מ"תקרת זכוכית", השכלה כללית ולא רק ספציפית למקצוע, והתמקדות בטכנאים ולא רק בהנדסאים.

- במהלך הדיון התגלתה מחלוקת בנוגע לצורך בגוף חדש כגון המל"ט. חלק מהנוכחים, כגון יולי תמיר, יוסי קטריבס ומיכל צוק, הביעו ספקות לגבי הצורך בגוף בירוקרטי גדול שיעורר מאבקים חדשים על סמכויות, בעוד שאחרים, כגון צבי אקשטיין, אלי יפה ומנואל טרכטנברג טענו שנדרש להקים גוף בסדר גודל משמעותי על מנת להעביר רפורמות משמעותיות.
- מחלוקת אחרת נוגעת למספר המכללות. שי באב"ד ציין כי ישנן כיום מכללות קטנות רבות שאינן יעילות, וקיימות בין השאר משיקולים פוליטיים. משרד האוצר מעוניין להקים מספר מרכזים גדולים במקום המכללות הקטנות. בתגובה לכך, מגיבים אחרים בדיון, כגון עידו חגאי, טענו שאין ברירה אלא לתחזק כמות גדולה של מכללות על מנת לשמור על נגישות להשכלה המקצועית באיזורי הפריפריה.

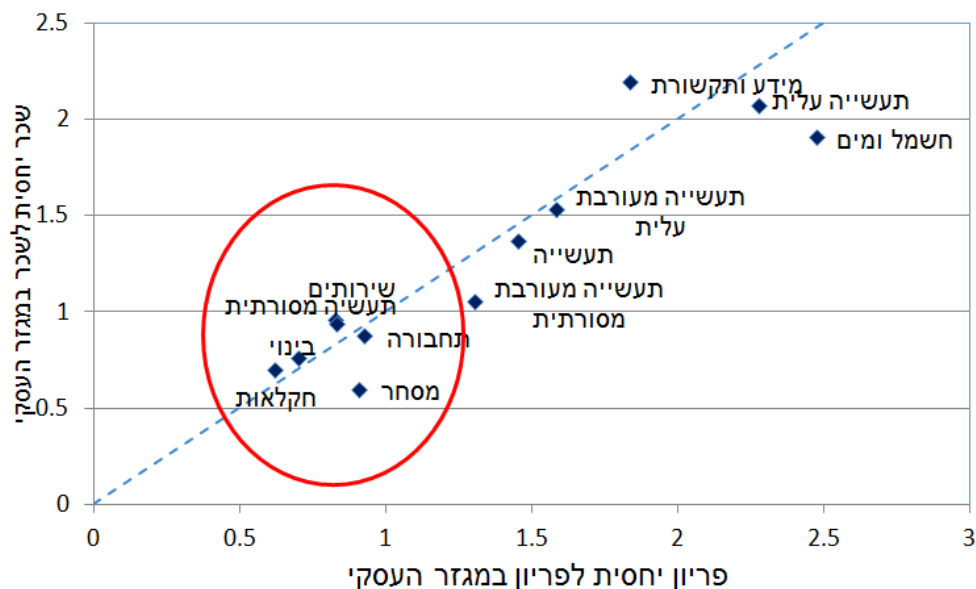
מהלך הדיון:

אביחי ליפשיץ

- העבודה היא משותפת עם צבי אקשטיין, קרן שגיא ותום טרילניק.
- המטרה שלנו היא לשכנע שנדרש להקים בישראל מערכת השכלה טכנולוגית ברמה גבוהה, שהיא תהיה שוות ערך למערכת ההשכלה האקדמית. כאן נתאר את הסיבות לצורך, את מאפייני ההצעה והתקצוב.
- בישראל מתקיימות שתי כלכלות אחת לצד השנייה. האחת מאופיינת בפריון גבוה ושכר גבוה, ואילו השנייה מאופיינת בפריון נמוך ושכר נמוך. אי השוויון הגבוה בישראל נובע מפערי השכר, אשר נובעים מפערי הפריון האלו.

- בתרשים הבא ניתן לראות את הקשר החזק מאוד בין פערי השכר לפערי הפריון. בענפים שבהם הפריון נמוך מועסקים רוב חסרי ההשכלה האקדמית.

- המשק צמח יפה מאוד מאז 2003, בעיקר תודות לשני מנועי צמיחה: עליה בסחר וגידול בהשתתפות בשיעור התעסוקה. שני המקורות האלו קרובים למיצוי. יש האטה כלכלית אצל שותפות הסחר של ישראל, ושיעור התעסוקה כיום הוא כבר גבוה למדי, הצמיחה העתידית בו תהיה יותר נמוכה.

- הצמיחה מאז 2003 התרחשה ללא עליה בפריון. ללא עליה בפריון לא נוכל להשיג צמיחה בטווח הארוך. המשק זקוק למנועי צמיחה חדשים, כגון השקעה בהון אנושי.
- הספרות, המבוססת על מדינות אחרות שבהן מערכות השכלה מקצועיות מפותחות, מוצאת שהתשואה להשקעה בהשכלה אקדמית ובהשכלה טכנולוגית היא זהה. בישראל התמיכה בהשכלה טכנולוגית היא נמוכה. בגלל שהתשואה זהה, מבחינת ההיגיון הכלכלי יש להשוות את ההשקעה בשני המסלולים.
- החל משנות התשעים שיעור הסטודנטים שפונה ללימודים אקדמיים עלה מאוד, והגיע כיום לכמחצית מהשנתון, כמעט שיא עולמי. כתוצאה מפתחת המכללות, הגידול בהיצע יצר למעשה ביקוש ללימודים אקדמיים. על כן סביר להניח שיצירת תשתית להשכלה טכנולוגית תיצור ביקוש גם ללימודים במסלול הטכנולוגי.
- המגזר העסקי טוען שישנו מחסור חמור בכוח אדם מקצועי ברצפת הייצור, כולל טכנאים, הנדסאים וגם מהנדסים. המחסור מקטין את התמריץ להשקעה בהון פיזי ומונע שימוש בטכנולוגיות חדישות.
- אנחנו מציעים להקים מערכת השכלה גבוהה טכנולוגית שתהווה מסלול מקביל ושווה ערך למסלול האקדמי.
- אנחנו מציעים מערכת על תיכונית, מכיוון שאנשים בוחרים את מסלול הקריירה בישראל אחרי הצבא, כשהם נכנסים לשוק העבודה. הדרישה כיום להון אנושי כללי גדולה יותר, ועל כן חשוב שהתיכון יישאר בעיקר בתור השכלה כללית.
- מערכת דואלית, כמו שקיימת בגרמניה ושוויץ, עובדת טוב מאוד, אבל אנחנו לא מציעים להקים מערכת כזו בארץ. היא נסמכת על תשתית היסטורית של אגודות מקצועיות ותדמית טובה של המקצועות האלו, ואלו דברים שאנחנו לא חושבים שניתן ליישם בישראל בקלות. היו ניסיונות לבנות מערכות כאלו במדינות דרום אירופה אבל הם הצליחו באופן חלקי מאוד.
- המערכת שאנו מציעים תתבסס על העקרונות הבאים:
 - מימוניות תעסוקה והשכלה כללית למסיימי תיכון
 - השתלבות מיידית בתעסוקה והתפתחות מקצועית לאורך הקריירה
 - התאמה לביקושים ולמימוניות הנדרשות במגזר העסקי והציבורי
 - קהל היעד המרכזי – צעירים בעשור הראשון של חייהם המקצועיים
- בתור יעד אנחנו מציעים משיכת רבע מהשנתון ללימודים טכנולוגיים. הגדלת מספר הלומדים תבוא מתוך 2 קבוצות אוכלוסיה: סטודנטים שפונים היום ללימודים אקדמיים, וצעירים שאינם מגיעים כיום ללימודים על תיכוניים כלל.
- המערכת צריכה להכשיר למקצועות נוספים, לא רק הנדסאים וטכנאים: מפעילי מיכון מתוחכם, מכונאי רכב ועוד.
- כדי לנהל את המערכת אנחנו מציעים להקים גוף חדש בחקיקה, המועצה להשכלה טכנולוגית מקצועית. המל"ט צריך להיות מוקם כבר בתור צעד ראשון לניהול הרפורמה. בלי גוף אחראי מאוד קשה להשיג תקציבים למערכת.
- אחריות המל"ט תכלול:
 - קריטריונים לתוכניות הלימודים למוסדות מתוקצבים ולא מתוקצבים
 - פיקוח על המכללות ויתר ההכשרה המקצועית
 - קביעת הקריטריונים לתעודות מקצועיות, חיבור ופיקוח על הבחינות וקביעת מדיניות להכרה בתעודות שניתנו בחו"ל
 - קביעת הקריטריונים ופיקוח על מערכת החניכות
- שילוב בין המכללות האקדמיות והטכנולוגיות יאפשר לקדם את המערכת, לנצל יתרונות לגודל, למשוך תלמידים נוספים ולשפר את התדמית.

- מסלול המשך ללימודי תואר הוא חלק חשוב מההצלחה. חשוב שהתלמידים ידעו שהמערכת אינה מהווה תקרת זכוכית עבורם. גם אם יהיו שיעורי מעבר נמוכים, האופציה לעשות זאת היא חשובה.
- הניסיון העולמי מראה שקורסי הכשרה לטווח קצר מספקים תועלת מועטה, הם לא מספיקים. ההון האנושי שאנשים זקוקים לו הוא גם כישורים כלליים כגון ידע באנגלית, יכולת עבודה עם מחשבים ועוד.
- בשוק מודרני יש כניסה ויציאה של מקצועות חדשים או ישנים. צריך לאפשר מערכת שהיא מספיק גמישה כדי לענות לביקושים, כך שניתן לפתוח ולסגור מסלולים בקלות. מגוון והיקף המקצועות צריך להיקבע לפי דרישה מהשטח, מהסטודנטים והמעסיקים. מלמעלה נדרש רק לקבוע קריטריונים של איכות ותקצוב ציבורי.
- שילוב של המגזר העסקי הוא נושא מרכזי. נדרש להפוך את החניכות לחלק הכרחי של הלימודים, לימוד מבוסס עבודה. מערכת החניכות צריכה להקל גם על מעסיקים קטנים ובינוניים להשתתף. מחקרים הראו שמערכת החניכות מועילה למעסיקים, למרות שיש לה עלות. יתכן שבהתחלה נדרש בכל זאת לתמרץ את המעסיקים.
- הרפורמה שאנחנו מציעים היא מאוד מקיפה. מהלך כזה לא יכול להתבצע באופן גורף, נדרשת תכנית רב שנתית. הצעד הראשון הוא הקמת המל"ט, ובחירת מספר מכללות אשר יקבלו הגדלת תקצוב בתמורה למעבר למסלול החדש. לאחר מכן יהיה אפשר להשתמש בלקחי הפיילוט כדי להרחיב את הרפורמה.

יולי תמיר

- אני רוצה לברך על המאמץ הגדול שנעשה כאן לחשוב על נושא החינוך הטכנולוגי.
- בשנקר ישנו גם בית ספר להנדסאים, כך שאנחנו יכולים לראות את שני צדדי המטבע, גם השכלה מקצועית וגם אקדמית.
- כיום קורה דבר מאוד מעניין. משתנה הקהל של ההנדסאים. המצטיינים של התואר בהנדסאים בשנים האחרונות היו בוגרי תארים אקדמיים שבחרו לשנות מסלול וללמוד לתעודה מקצועית. מגיע קהל שרוצה להיות פרגמטי מבחינת הלימודים, כולל בעלי תארים אקדמיים - לאו דווקא אנשים שאין להם ברירה אחרת.
- הייתה הנחה במצגת שהאנשים שמגיעים להנדסאים הם כאלו שלא יכולים להגיע להשכלה גבוהה, וכיום אני רואה שזה משתנה.
- הבקשות של הקהל הזה משתנות. הם דורשים רמה גבוהה יותר, תנאים טובים יותר. בשנקר הם רואים את ההבדלים בין המסלול האקדמי למסלול שלהם. נושא התקצוב הוא מרכזי, גם אם התקצוב של המסלול המקצועי לא ישווה לתקצוב של המסלול האקדמי אלא רק יכפל המצב ישתנה באופן דרמטי.
- המערכת צריכה ללמד לא רק את חומרי היסוד אלא גם ידע כללי, וגם לתת רמה יותר גבוהה. אנחנו משלמים למורים להנדסאים רבע ממה שמשלמים למורים במסלול האקדמי, ואלו מקבלים שישים אחוז ממה שמקבלים באוניברסיטה. אם אני לא יכולה לשלם יותר למורים להנדסאים אני לא יכולה להרים את הרמה.
- אני פחות מאמינה בלהקים מועצה חדשה, בתהליכים בירוקרטיים. אם יהיה לנו יותר תקציב פר סטודנט נוכל לשלם יותר למרצים, להקים מעבדות טובות יותר, השוק ישתנה בהתאם. כל זה לא מתחיל במועצות ובדיונים, אלא בהקצבת כסף להעלאת שכר המורים וליצירת תשתיות נוספות.

- הסטודנטים כיום עירניים למה שקורה. יש ציפייה אדירה בקרב תלמידי הנדסאים לראות את השינוי הזה קורה עכשיו. במצב הנוכחי חלק מהמכללות עלולות לקרוס.

צבי אקשטיין

- את תומכת בהעלאת שכר המורים ללא דרישות נוספות?

יולי תמיר

- הפוך, אתה צריך להחליט קודם כל מה אתה רוצה שילמדו, קודם כל על המטרות.
- הידע הנדרש מהתלמידים צריך להיות מתורגם לתקציב. אם אתה רוצה שהתלמיד יספוג כמות מסוימת של ידע מבחינת שעות לימוד, שעות מעבדה וכך הלאה, אז אנחנו יודעים לכמת את זה לכסף.

שי באב"ד

- הנושא של המכללות הטכנולוגית חשוב לי באופן אישי. ניסיתי לדחוף את זה בתקציב הנוכחי, לצערי נכשלת אבל אני אמשיך עם המאמצים.
- ישנם פערי פריון משמעותיים בין ישראל לבין מדינות ה-OECD הנובעים ממחסור בהכשרה מקצועית. רואים גם את הדרישות מגיעות מצד המעסיקים. כשבדקנו מהי התשתית הגענו למכללות הטכנולוגיות. ניסינו לבדוק ולראות איפה הבעיה.
- נכון, יש בעיה של כסף, אבל זה לא הדבר המרכזי. הבעיה העיקרית היא המבנה. יש כיום למעלה מ-40 מכללות, לעומת מספר קטן ברבה של מוסדות אקדמיים. אנחנו רצינו לבנות מספר קטן יותר של 5-7 "אוניברסיטאות טכנולוגיות", מוסדות שיאחדו מספר מכללות ויקבלו משאבים גדולים יותר מכפי שמקבלים היום.
- כיום המודל הוא מוטעה, בין השאר משיקולים פוליטיים. ישנן כל מני כיתות בודדות, מגיע איזה שהוא מורה בערב ומלמד פעם בשבוע, באופן לא יעיל, וזה קיים משיקולים פוליטיים כי ראש המועצה לא מוכן לוותר על המכללה שנמצאת אצלו. צריך לדאוג גם לצרכים של הפריפרייה, אמא חד הורית לא יכולה לנסוע מבית שאן לטבריה כדי ללמוד כל יום, אבל צריך לאזן בין הצרכים האלו לבין הצורך לשמור על יעילות.
- כשניסינו לקדם את הנושא נתקלנו לצערנו בהרבה מאוד התנגדויות. הקונספט שבו כל עיר וכל מושב מקים לעצמו מכללה הוא לא עובד. צריך להגדיל מספר מרכזים גדולים.
- נושא אחר הוא מיתוג. נתקלנו גם בזה הרבה. כל אמא רוצה שלבן שלה יהיה תואר מהאוני' העברית. לא ברור לי מה תואר בהיסטוריה של יפן או אפילו במשפטים תורם לפריון הישראלי יותר מאשר לימודים מקצועיים.
- לא הגענו לנקודה שבה אנחנו מסוגלים לומר לבנים שלנו שהשכלה טכנולוגית היא תחליף ראוי להשכלה אקדמית. לאחר שנטפל בזה ונחליט בנוגע למבנה הנכון נוכל לדבר על התקצוב.

אלי אלולוף

- אני רוצה להודות לכותבי הדוח, עשיתם עבודה מאוד מרשימה.
- כיצד הגענו למצב שבו החינוך הטכנולוגי הוא כל כך גרוע? זו לא תופעה של השנים האחרונות. ההחלטה האחרונה שאני זוכר היא של שר האוצר בנימין נתניהו ב 2003 היא שהמערכת זקוקה ל-15 אלף מהנדסים, וכל המערכת התייצבה בהתאם. לא התקבלו החלטות כאלו בנוגע לחינוך הטכנולוגי.
- כיום אנחנו נמצאים במצב של מערכת קורסת. סגירת מוסדות קטנים ורפורמות קטנות אחרות לא יעשו את העבודה.
- השאלה הראשונה היא מי אנחנו רוצים שיהיה בחינוך הטכנולוגי. התשובה היא הפריפריה. החינוך הטכנולוגי צריך להיות עבור הפריפריה. כיום יש בפריפריה צעירים שהוריהם דחפו אותם ללימודים אקדמאיים מיותרים. הם יכלו להגדיל את שכרם על ידי חינוך מקצועי. אוכלוסיית היעד היא ערבים, חרדים ואנשים המתגוררים בפריפריה.
- אני גאה בכך שהבן שלי מחר מתחיל ללמוד טכנאות שיניים. לצערי הוא לומד את זה במרכז תל אביב. אם היה אפשרות לעשות זאת בבאר שבע היו יותר סטודנטים. זה לא בושא, ולא צריך לחשוב שיש כאן תדמית שלילית.
- לצערי התחום הזה הפך להיות פוליטי. פוליטיקאים אישרו הקמת מכללות נוספות, והתקציב נשאר אותם התקציבים. המצב כיום הוא קטסטרופלי, יש מוסדות שמצליחים לשרוד אבל הם מעטים.
- נושא נוסף שחסר לי בדוח הוא התמקדות בגיל התיכון. הבן שלי הגיע לגיל 26 בלי ללמוד שום מקצוע, אם הוא היה לומד משהו בתיכון היו לו יותר אפשרויות.
- התכניות הגדולות לוקחות זמן רב, ונדרש לעשות דברים באופן מיידי.

יוסי קטריבס

- אני רוצה להתמקד בעבודת הצוות הבין משרדי לשיפור מערך האקרדיטציה, צוות שהובל על ידי ואשר השלים את עבודתו באוגוסט 2016.
- אני חושב שיש כיום הזדמנות למצב נכון את הלימודים הטכנולוגיים, הנובעת משינוי בהשכלה הגבוהה בישראל. נושאי הלימוד המבוקשים, תפיסת הלימודים האקדמיים בקרב צעירים, כל אלו משתנים, ואני חושב שזו הזדמנות שכדאי לנצל אותה. תואר אקדמי נתפס כיום פחות כדרך הנכונה להשתלב בשוק העבודה.
- מטרת הצוות שהוקם בהחלטת ממשלה היא לשפר את מערך האקרדיטציה בין מערכות ההכשרה השונות. זה כמו מירוץ שליחים: יש לנו 4 רצים טובים מאוד, אבל אנחנו נכשלים בהעברת המקל ביניהם – בין מערכת החינוך, צה"ל, ההכשרה המקצועית והטכנולוגית וההשכלה האקדמית.
- המערכת היא מרובת שחקנים, גם לאורך וגם לרוחב, ואנחנו רוצים שהסטודנט יצבור אקרדיטציה שתאפשר לו לעבור ממערכת למערכת מבלי לבזבז זמן על אותה ההכשרה כמה פעמים. חשוב שבמסלולים הטכנולוגיים לא תהיה תקרת זכוכית. אנחנו עושים מאמצים גדולים בכיוון הזה וישנו שיח חיובי בתוך משרדי הממשלה בנושא הזה.

צבי אקשטיין

- אבל מי יישם את זה?

יוסי קטריבס

- לפעמים יש נטייה לחשוב על כל מני פתרונות ארגוניים... אני לא מתנגד לרעיון של המל"ט, אבל אז יעלו שאלות של מי עומד בראשו, ומהן הסמכויות, שאלות קשות שאולי כבר עניתם על חלקן.

שי באב"ד

- צביקה צודק בנושא הזה, ההיררכיה בתוך הממשלה תקבע את היכולת לקדם את הרפורמה. ללא גוף שיאחד את הפעילות יהיה קשה להתקדם.

יוסי קטריבס

- אני מסכים. גם במסגרת העבודה שלנו ישנן החלטות פוליטיות וזה בסדר גמור.
- אין ספק שאם אנחנו רוצים לקדם את החינוך הטכנולוגי, אחת השאלות תהיה איפה זה נמצא מבחינת ההיררכיה, מהן התשומות והתפוקות.
- דבר נוסף שאני רוצה לדבר עליו: במסגרת העבודה שלנו עלה הצורך לסבסד ספציפית השתתפות של חרדים וערבים בהשכלה טכנולוגית. השתתפות האוכלוסייה הערבית בלימודי י"ג – י"ד מועטה. עלות הלימודים משפיעה על ההחלטות שהם מקבלים.

יולי תמיר

- בהמשך למה שאלי אמר, חשוב לי לומר משהו. חשוב לסבסד את עלות הלימודים, אבל לדעתי זו טעות איומה להכווין את המערכת מראש לפריפרייה ולחלשים. זה נוגד את מה שאנחנו מנסים לעשות כאן.

יוסי קטריבס

- סוגיה נוספת היא ההכשרות בתוך צה"ל, המלצנו על הכרה מקצועית בהכשרה ובניסיון צבאי לצורך לימודי המשך טכנולוגיים ומקצועיים.
- סוגיה שלישית ואחרונה היא לעשות ריבוד של ההשכלה הטכנולוגית, כך שטכנאים והנדסאים ילמדו במסלול אחד, כאשר בתום שנה א' יוסמכו לטכנאים ואילו בתום שנה ב' להנדסאים (כיום המסלולים נפרדים). בנוסף, הוצע במסגרת הצוות לקדם שנה שלישית להנדסאים וכן להסדיר את המעבר למסלול האקדמי.

מיכל צוק

- אני חושבת שהעובדה שהשיח הזה מתקיים היום היא ראוייה לציון, עד השנתיים האחרונות שיח כזה כלל לא היה מתקיים.
- במשך שנים רבות הנושא הזה לא היה במרכז הדיון והעשייה מכיוון שמדינת ישראל שמה דגש רב על החינוך העיוני והאקדמי. הייתה הרחבה משמעותית של המערכת האקדמית. זה לכשעצמו אינו דבר רע, אבל זה השפיע על החינוך וההכשרה הטכנולוגית. ללומדים היו אלטרנטיבות אחרות, לאו דוקא כולן נדרשות בעולם העבודה, במקביל לכך שהמערכות האקדמיות זכו לתוספות תקציב משמעותיות ואילו המערכת המקצועית נשחקה.
- לשינוי בשיח יש ניצנים גם של תפנית בתקציבים. זה דבר חשוב אבל הוא לא מספיק, אנחנו חושבים שצריך לחזק את המגמה הזו גם בהקשר התקציבי. מהצד השני גם אנחנו וגם השותפים שלנו לרפורמה טוענים שביחד עם התקציב נדרש לשנות את מבנה המערכת.
- המערכת כבר כיום מתקצבת לפי תפוקות וזה שינוי מהעבר. זה עיקרון ברור וחשוב שהיה קשה לממש אותו, ואנחנו חושבים שגם בהקשר זה יש דברים נוספים שניתן וצריך לשפר ולתקן תוך שמירה על העיקרון החשוב הזה.
- מערכת איכותית מחייבת תשתיות איכותיות בפיזור גיאוגרפי הולם, לא רק מספר קטן של מכללות. מצד שני, ברור שקשה לקיים מכללות קטנות יותר ולדרוש איכות. כבר כיום קיימים קריטריון של תקצוב ע"פ גודל ובשנתיים – שלוש האחרונות הפסקנו לתקצב מכללות שהן קטנות מדי. שם המשחק הוא איזון ולא להצהיר על צעדים קיצוניים אלא לעשות את הדברים חכם. אנחנו רוצים מערכת איכותית, אבל אם הפריסה הגיאוגרפית לא תהיה מתאימה זה לא יעבוד.
- אנחנו תומכים נלהבים של הנושא של הכשרה בשיתוף עם מעסיקים. אנחנו יושבים עם מעסיקים מבצעים התאמות בתכניות לימוד. יחד עם גורמים רבים היושבים בחדר הזה אנחנו פועלים לקדם הכשרות המבוססות על "המודל השוויצרי" עם ההתאמות הנדרשות לשוק הישראלי ויש לנו סיפורי הצלחה ולמעלה מ-60 מעסיקים שכבר שותפים איתנו לתכניות הכשרה המבוססות על חניכות.
- לגבי המל"ט, אני חושבת שצריך לפעול ולחזק את הקיים - הרי כבר יש מועצה שהוקמה בחוק שצריך לחזק אותה, ולהפעיל אותה נכון. כך גם לגבי מה"ט. וכבר התחלנו – עומדת בראש היחידה מנהלת חדשה, בתקן בכיר (דבר שלא היה בעבר) וצריך להמשיך ולחזק הן את מה"ט והן את המועצה. הניסיון שלי מלמד שהקמת גוף חדש זה תהליך שייקח לא מעט שנים וחבל לאבד את השנים האלה. אני קוראת לכולם להצטרף אלינו ולקדם את המערכת הקיימת.

אלי יפה

- אני רוצה לתאר את נקודת המבט שלנו, של הפורום הציבורי לקידום ההשכלה הטכנולוגית, של המעסיקים של הנדסאים וטכנאים.
- יש צורך בטכנאים, וגם הנדסאים, עם דגש על טכנאים.
- יש צורך בתקצוב זהה של הנדסאים וטכנאים, פר שנה, בדיוק כמו במכללות האקדמיות, סביב 30 אלף ש"ח בשנה.
- לגבי תכנית השלבים שהצעתם, אני חושב שאנחנו צריכים ללכת ל-10 מכללות מדגימות. שי באב"ד כבר דיבר כאן על 4-6 מכללות ורמז בדיונים פנימיים על 8, אז בואו נסגור כאן על 10 מכללות, הבנויות סביב נושאים שונים.

- יש בתעשייה כיום מנהלי עבודה מעל גיל 67, משאירים אותם כי אין מי שיחליף אותם. הגיל הממוצע של העובדים עולה כל שנה כמעט בשנה, לא נכנסים כמעט עובדים חדשים.
- ישנם 420 אלף עובדים בתעשייה, לפי הלמ"ס. מדובר על כ-10,000 פרישות של עובדים בשנה. אם נניח ש-70% מהפרישות הן בתעשייה מסורתית, אמדן גס מכיוון שלא קיימים נתונים בנושא, נגיע בסופו של דבר ל 1,770 פרישות בשנה של הנדסאים שנדרשים ברצפת הייצור. ישנם גם 28 אלף הנדסאים במחלקות הפיתוח וההנדסה, מהם 750 יפרשו כל שנה.
- בסך הכל יש לנו צורך של כ 2,500 הנדסאים בשנה לתעשייה. אם משך ההכשרה הוא שנתיים וחצי, ואם רק 75% מהם יסיימו את התואר, ורק 75% מאלו שסיימו יגיעו לתעשייה, אנחנו צריכים רק עבור התעשייה כמות ראשונית של 11,000 הנדסאים בשנה. אם נעשה את אותו החשבון לענפי הבנייה והשירותים אפשר להגיע בקלות ל-40,000 סטודנטים לטכנאות והנדסה.
- בהמשך לשקף שהציג יוסי, אנחנו חושבים שצריכה להיות נקודת יציאה אחרי שנה של טכנאים, כי לא כל אחד יכול להיות הנדסאי, כמו שלא כל הנדסאי יכול להיות מהנדס. אנחנו רוצים שכל עובד בתעשייה יהיה לפחות טכנאי.
- עכשיו התייחסות פרטנית להצעה שלכם. התקציב הנדרש הוא 30,000 ₪ לשנה.
- בנוגע לסוגיה של המל"ט, התייעצנו עם ח"כ טרכטנברג, והוא אמר לנו "תתפסו את מה שיש". יש הרבה פוליטיקה סביב הסיפור של המל"ט. אני רציתי את המל"ט, אבל אני רואה שאנשים מתנגדים אליו ואני לא כל כך מבין למה. יש חוק קיים, חוק ההנדסאים והטכנאים, שאפשר לנצל ולשדרג כדי להתחיל לצאת לדרך. הגענו להסכמה עם הרבה גופים לגבי האופן שבו אפשר לשנות את החוק הזה. ניתן להפוך את מועצת ההנדסאים והטכנאים למשהו שהוא יותר דומה לדירקטוריון, ואולי עם השנים נצליח להפוך את זה למל"ט.
- אני לא חושב שצריך להתמקד רק במכללות האקדמיות כמו בהצעה שלכם. יש גם רשתות ומכללות עצמאיות שיכולות לעשות את העבודה.
- השלבים שאנחנו מציעים הם ראשית כל הקמת מועצת הנדסאים חדשה. להגדיר 10 מקצועות ליבה, מכיוון שחסרה תשתית הוראתית, ואותם לתקצב ב-30 אלף ₪ לסטודנט לשנה. זה יהיה הליך מרכזי, מכללות יזכו בנושאים כגון הנדסת מכונות, הנדסת חשמל, מי שיזכה יפתח את חומרי הלימוד ואת המורים, והמכללה הזוכה תוביל את הנושא ברמה הארצית. אחרי 3 שנים התנאים יושוו בכל המכללות.

מנואל טרכטנברג

- אני חושב שנקודת ההתחלה צריכה להיות ההכרה שמה שקורה בחינוך הטכנולוגי הוא אחד המחדלים החמורים ביותר של מדינת ישראל על פני זמן. מדינת ישראל החליטה להפקיר מחצית מתוך כל מחזור שמסיים תיכון.
- מחצית מגיע להשכלה הגבוהה, הישג מפוקפק מעט, והמחצית השניה – שיסתדרו.
- מדינת ישראל החליטה לוותר על כמחצית מהאוכלוסיה העובדת שלה בתעסוקה איכותית. ואנחנו מתפללים שהפיריון נמוך? מה ציפינו? שיהיה גבוה? על סמך מה?
- הדבר הראשון שדרוש כאן הוא החלטה של הממשלה, של הכנסת, שהממשלה לוקחת אחריות על הענקת כישורי עבודה מתאימים לכולם. לא רק למחצית מהאוכלוסיה. זו צריכה להיות החלטה היסטורית. כמו שמדינת ישראל החליטה לקחת אחריות על גני ילדים ב 2012, כמו שאמנון רובינשטיין הנהיג נקודת מפנה מבחינת המכללות. אלו נקודות מפנה, לא שינוי אבולוציוני, שינוי מאזורי, וזה מה שנדרש עכשיו. לא כל מני התאמות קטנות.

- הזמן להחלטה כזו היא עכשיו, לא בעוד שנה. יושב פה מנכל משרד האוצר, שבצורה יוצאת דופן חושב דומה. זה לא היה בעבר. זו צריכה להיות המטרה.
- נקודה שניה: תואר אקדמי הוא לא חזות הכל. אני אומר את זה מאז שאני ראש ות"ת. ואני לא מתכוון לכך שמחצית מהאנשים לא יכולים להשיג תואר אקדמי, אני מאמין שכל אדם צריך לרכוש כישורים שיאפשרו למצות את הפוטנציאל שלו. התואר האקדמי לא בהכרח עושה את זה. אני אומר לכם באחריות שכ- 5% מאלו שרוכשים תואר אקדמי מצבם יותר גרוע עקב כך, כי הם לא מתאימים לזה, לא כי אין להם יכולות אלא כי אין התאמה בין תואר אקדמי לבין הכישורים והשאיפות שלהם. גם במסגרת אותה אוכלוסיה שיש אצלה את המאצ' הזה, האקדמיה מתחילה לעבור שינוי אמיתי.
- המבנה הקשיח של תארים ודיסציפלינות הולך ומתפורר לנגד עינינו, זה הרבה יותר גמיש ונזיל וכך צריך להיות. כשאתה רוכש השכלה בתהליכים דינאמיים דברים משתנים. כל האבחנה הזו בין אקדמיה לתארים ולמסכנים שרוכשים תעודה מקצועית צריכה להיעלם. לזה אנחנו צריכים לשאוף, לשם העולם הולך.
- אני משוכנע שאנחנו עומדים בפני הזדמנות היסטורית למדינת ישראל לעשות את אותה קפיצת מדרגה שקראה פעם שעברה עם פתיחת המכללה. כל דבר אחר שנתפשר עליו יהיה בכיה לדורות. שיפורים קטנים פשוט אינם מספיקים. יש הצעת חוק להקמת המל"ט שלוקחת את המועצה שיש היום ומשנה אותה, מחר בבוקר אפשר להעביר אותה, אבל צריך את התמיכה של האוצר.

יואל קרסו

- אני מבעלי יבואנית הרכב קרסו מוטורס, וממקימי "קרן ביחד", קרן משפחתית הפועלת, לקידום החינוך הטכנולוגי והמקצועי בקרב צעירים
- אני מאמין שהכלכלה הישראלית אינה יכולה להתבסס על ההיי-טק לבדו. יש ליצור תעשייה יישומית אשר תפעל לצידו. כפי שהוקמה מאין בתחילת שנות ה-90 תעשיית הייטק משגשגת במחשבה תחילה ובתמיכה ממשלתית, כך יש להקים תעשייה יצרנית טכנולוגית. לשם כך נדרשת השכלה טכנולוגית איכותית.
- אני מחזק את ההמלצה המרכזית של המסמך, בנוגע לצורך להקים מועצה לאומית להשכלה טכנולוגית, כנהוג במדינות אחרות.
- בנוגע למכללות הטכנולוגיות נדרשים קריטריונים ציבוריים לדירוג המכללות, הצבת יעדים ברורים, הקמת מאגרי בוגרים ויחידות השמה לשילוב הבוגרים בשוק התעסוקה, תכניות מיוחדות לאוכלוסיות מצטיינות בל"ז מקוצר, והרחבת הפעילות להסמכות מקצועיות ולימודי טכנאים, לא רק הנדסאים.
- עמדת התעשייה בעייתית בעיני. התעשייה לא רואה עצמה מחויבת לשותפות פעילה עם המכללות בבניית תוכניות לימוד ותמיכה בתלמידים. התעשייה רוצה בוגרים מנוסים, אך איננה מאפשרת התמחות. יש למצוא דרך לשבור את המעגל הזה המזיק לכולם.
- במסמך מתייחסים למכללה טכנולוגית ולמכללה אקדמית כאילו אחת הן. לתפיסתי צריכה להיות הפרדה, ונדרש לתת את הבכורה למכללות הטכנולוגיות. לשם כך נדרשים תקציבים נכבדים.
- במסמך חסרה התייחסות למגזר השלישי ולפילנתרופיה. לפילנתרופיה יש תפקיד ייחודי בייזום מהלכים, חיבור בין גופים בעלי אינטרסים מנוגדים, ויש לה יתרונות כגון אי תלות, אורך רוח ויכולת התמקדות. היא צורך קיומי בשרשרת העשייה. הפעילות של מכון אהרן, שנתמך על ידי שלמה דברת לזכר אביו, היא דוגמה לכך. על כן אני מציע לגייס לנושא את

- מפעל הפיס, מרכזי צעירים ומרכזי תעסוקה ברחבי הארץ וארגונים חברתיים המייצעים ליוצאי צבא.
- ברצוני להביא כדוגמה את כוח המשימה לקידום ההשכלה הטכנולוגית בענף הרכב: יבואני הרכב לקחו אחריות על קידום ההשכלה הטכנולוגית בתחומם. הקמנו כוח משימה אשר עדכן את תכניות הלימוד בשילוב עם משרדי הממשלה הרלוונטיים, יזם הכשרה מעודכנת למורים, שיפר את תדמית המקצוע ועוד.
- לסיום, אני מברך על המסמך של מכון אהרן. אמשיך לפעול בנושא, ואשמח לשיתוף פעולה בכל דרך אפשרית לקידום השכלה גבוהה טכנולוגית בישראל.

נורית הראל

- אנחנו מעסיקים אצלנו 600 אנשים באופן ישיר, 1000 איש באופן עקיף, רובם ללא הכשרה אקדמית. אנחנו עושים להם אימון תוך כדי העבודה. האנשים גאים במקצוע שלהם ובעבודתם.
- הבעיה העיקרית היא עניין של תדמית, אנשים לא מעוניינים שהבן שלהם יהיה מנהל אולם ייצור. גם אנחנו וגם אחרים לא מצליחים למצוא עובדים עם הכשרה מקצועית, ביחוד בפריפריה.
- התוצאה של חוסר בכוח השקעה מקצועית היא הקמת מפעלים בחו"ל, בעלי מפעלים מוצאים שאין להם ברירה אלא להוציא את המפעלים מהארץ כתוצאה ממחסור בכוח אדם.
- ההכשרה הכללית היא חיונית, העולם משתנה. מחסנאים היום זקוקים לכישורים שבעבר לא נדרשו, אנגלית בסיסית, מיומנויות מחשב ונושאים כאלו.
- בנוגע לרפורמה אנחנו מסכימים עם הנושאים העיקריים. יש נושאים כמו סקרי בוגרים ואיסוף נתונים שלא מתבצעים באופן רציף בישראל. קשה להבין מהם המסלולים ומקומות הלימוד שיכולים לאפשר את ההכשרה הנדרשת.
- בנוגע לעניין המועצה, אנחנו חושבים שכן צריך סמכות מרכזית וספר מצומצם של מכללות גדולות, נדרשים פיקוח זרוע מבצעת המחוזקת על ידי תקציבים ותקנים.
- יש לי תחושה שהנושא של פיתוח תכניות לימוד והכשרת סגל הוראה מיומן לא מקבל מספיק מקום בדוח. נדרש לשלב אנשים מהתעשייה בתור מורים תמורת תגמול הולם בשעות אחר הצהריים.
- לדעתנו להתחיל ב 3-5 מכללות זה מעט מדי, נדרש לבצע רפורמה משמעותית יותר כי בלי זה לא ניתן להתקדם.

עדי ברנדר

- אני חושב שהנייר הוא חשוב מאוד, מדינת ישראל מפגרת בהכשרה טכנולוגית וחשוב להוסיף תקציבים למערכת.
- המסמך נותן מענה חלקי לשאלות המהותיות ובפרט לאחת השאלות המרכזיות – מהו מקור הסטודנטים שהם היעד לחינוך הטכנולוגי. זה מתחבר לשאלת המיתוג – האם הבעיה של המערכת היא ביקוש או היצע? כיום נראה שהבעיה היא בעיית היצע של מוסדות, אבל אולי בעבר המצב היה אחר, וחסר לי ניתוח של השאלה הזו.
- חסר לי גם ניתוח של האפיזודה הקודמת, מדוע מערכת ההכשרה המקצועית שהייתה קיימת בישראל עד ראשית העשור הקודם נסגרה? מה לא היה בסדר ולמה זה לא עבד?

- לגבי ההתנהלות של המערכת, אני גם מוטרד מהנושא של יתרונות לגודל מצד אחד אל מול הנגישות בפריפריה מצד שני. עלתה פה הצעה אחת למקד את התמחות המוסדות לפי מקצועות. אני חשבתני על מרכזים אזוריים עם שלוחות שבהם אפשר להחזיק מסה קריטית של מורים שילמדו בפועל במרכזים שונים באותו האזור, שיהיו קרובים לבתיהם של התלמידים. זה גם יגדיל את התמיכה הפוליטית של ראשי מועצות.
- המלצה חשובה שמופיעה במסמך היא שיתאפשר לא רק לפתוח אלא גם לסגור חוגי לימוד בקלות. המקצועות של היום הם לא המקצועות של מחר וזו המלצה שחשוב לקחת אותה לכל מהלך בנושא, כדי לחזק את עמידותו הפיסקלית בטווח הארוך.

רפי מלניק

- במוטיבציה לנייר הזכרה בעיית הפריון במשק, אבל בעיית הפריון יושבת בעיקר בענפי השירותים, אשר מעסיקים יותר משישים אחוזים מכוח העבודה בישראל. לכן אם אנחנו רוצים לתרום לפתרון הבעיה צריך להתייחס גם לשירותים, ופחות לנושא התעשייה שבה בעיית הפריון פחות חמורה.
- אני חושב שצריך לחשוב כיצד מעבירים דברים שפותחו כאן בענפי ההייטק לענפי השירותים, איך מפתחים מכללות טכנולוגיות שאמורות להכין כוח עבודה המתאים לרוב התעסוקה במשק. רוב התעסוקה ימשיך להיות בשירותים, ולכן צריך להכשיר כוח אדם לענפים אלו.

מיכאל שראל

- נאמר כאן שצריך להשוות את התקצוב של המסלול הטכנולוגי למסלול האקדמי, ולכן נדרשת תוספת תקציב. אבל ישנה אפשרות אחרת להשוות את התקצוב: לקחת מהמקום שמקבל תקצוב יתר ולהעביר למסלול שמקבל תקצוב חסר. לא ברור שנדרשת תוספת.
- הירידה ההיסטורית במעמדן של המכללות הטכנולוגיות-מקצועיות עשויה לנבוע מתקצוב יתר של מכללות אחרות, שדחקו החוצה את השכלה הטכנולוגית-מקצועית. כך ניתן אולי לתקן את הבעיה באמצעות הקטנת תקצוב.

נעמה סיקולר

- רבים התייחסו כאן לשאלת המיתוג, ורציתי לשאול – איך אפשר לשנות כזה דבר בפועל?
- בנוגע למחסור בעובדים מקצועיים, אולי רצוי לחשוב גם על האפשרות של יבוא עובדים ממדינות אחרות

מישל סטרבצ'ינסקי

- בחירת הנושא הזה היא חשובה מאוד.
- הופתעתי לשמוע שהתשואה להשכלה מקצועית שווה לתשואה להשכלה אקדמית.

אביחי ליפשיץ

- אלו תוצאות ממחקרים שנעשו במדינות אחרות, במקומות שבהם ישנה מערכת איכותית של הכשרה מקצועית.

מישל סטרבצ'ינסקי

- אני מבין, זה נושא מעניין ואני חושב שראוי לפרט לגביו יותר.
- מלבד זאת, אני חושב שהנייר יהיה יותר טוב אם תפרטו יותר בנוגע למערכות השכלה מקצועית בארצות אחרות.
- בנוגע להמלצות, הביקוש מהשטח צריך להכתיב את עיקר התקצוב, אבל חשוב גם לזכור שיש כאן השפעות חיצוניות ולפעמים לפקידים אשר בוחנים את המערכת מלמעלה יש השקפה יותר נכונה לגביהן.

טלי לוטן

- כל שלושה חודשים אנחנו מוציאים סקר שלפיו כ-85% מהתעשיינים טוענים שיש להם מחסור בעובדים מקצועיים. המערכות בשוק העבודה כיום יותר מתקדמות, אבל כדי להכניס חדשנות נדרש כוח אדם איכותי יותר שהוא חסר עבורנו.
- הרמה של הטכנאים לא טופלה מספיק לדעתי עד כה, אנחנו זקוקים ליותר אנשים ברמה הזו. אנשים הולכים ללמוד תארים ולא הולכים ללמוד הנדסאי או טכנאי. צריך לאפשר להם אופק תעסוקתי, אקרדיטיציה, ולשנות את השיח בנוגע לאיכות האוכלוסיה שנכנסת להכשרה המקצועית.
- יש היום חוסר תיאום בין הצרכים לבין מה שהמערכת מתקצבת. אנחנו צריכים להסתכל קדימה ברמה הלאומית על הביקושים, לעשות יותר סקרים על המכללות ועל מקומות העבודה של בוגריהם.
- אנחנו תומכים בחזון של המל"ט, הוא הכרחי. יש בעיה של סובב ומסובב, נדרש גם תקצוב גבוה יותר אבל אין ספק שנדרש שינוי מבני ארגוני שיפחית את מספר המכללות.

עידו חגאי

- זו הפעם הראשונה שאנחנו רואים תכנית עבודה עם חזון, מטרות ויעדים שניתן לבנות ממנה תכנית לאומית אסטרטגית. זה לא משהו שאנחנו שנתקלנו בו בדיאלוג היחסית פורה שלנו עם הרגולציה, יש כאן קפיצת מדרגה.
- המוטיבציה של הנגשת ההשכלה הטכנולוגית מקצועית היא נכונה מאוד במקביל להנגשת האקדמיה.
- אני חושב שהיעד של רבע מהשנתון הוא חשוב, המשמעות היא בערך 30,000 סטודנטים בשנתון, לימודים של שנתיים אז מדובר ב 60,000 סטודנטים.
- אם בכל מכללה טכנולוגית לומדים בין 1,500 ל-2,000 סטודנטים, המשמעות היא 40-30 מכללות. אין צורך לסגור מכללות כדי לפתוח אותן מחדש לאחר מכן.
- יש היום 24 מכללות טכנולוגיות, מלבדן עשרות מכללות לחרדים ולחרדיות, ומכללות לערבים. וזה מצוין. לא צריך בהכרח לסגור אותן ולשפוך את התינוק עם המים.

שי באב"ד

- יש חילוקי דעות על המספרים האלו...

עידו חגאי

- הפיתוח של הפדגוגיה הוא יעד חשוב באמצעות מודל מכללות מדגימות שיפתחו את תכניות הלימודים והקשר עם התעשייה ויהיו אחראיות להפצת הידע לכלל המכללות הטכנולוגיות.
- מבחינת ההיבט של המשילות והרגולציה, נדרש רגולטור משמעותי. הפלטפורמה של חוק ההנדסאים היא טובה, מועצת ההנדסאים כיום היא ללא סמכויות, ההצעות לשרוג המועצה באמצעות עדכון חוק ההנדסאים הן טובות.
- מיתוג ייווצר מתוך שילוב של כל המהלכים ביחד תקצוב, מבנה, רגולציה ופדגוגיה. הגיע הזמן שהמדינה תעבור מצד קביעת המדיניות ליישום בפועל. אני רוצה לחזק את מנכ"ל משרד האוצר ואת כל השותפים בהובלת תהליך הרפורמה.

יוכבד פנחסי-אדיב

- אני אמנם ד"ר, אבל בחרתי לעזוב את האקדמיה ולעבור לתחום המכללות. זו שליחות משמעותית עבורי. אני מרוצה מהדברים שאני שומעת פה, אני חושבת שהרכבת יצאה לדרך, כולם כאן מדברים באותה השפה. הצורך במכללות טכנולוגיות הוא צורך קיומי במדינת ישראל. בלי מכללות טכנולוגיות אולי באמת נצטרך להביא הנדסאים מחו"ל.
- הצורך ברפורמה הוא למנהיגות נכונה ואמיצה. נדרש פה גם מיתוג חזק מאוד בעזרת תקציב, מכללות שיכולות לעמוד בזכות עצמן עם מרצים מהתעשייה. כשזה יהיה מוצר יוקרתי יבואו אנשים ללמוד. הרבה מהמכללות הן טובות, צריך להעצים אותן ולא דווקא להרוס כדי להקים.
- אני מדברת פחות על חינוך טכנולוגי, ויותר על השכלה טכנולוגית. אסור לנו להגיע למצב שבו אנחנו מדברים על מקצוע ספציפי וכמה נדרש וכך לנתב את המערכת. אנחנו צריכים לייצר אדם רב-תחומי שיודע לחשוב נכון, על מנת לאפשר גמישות בתעסוקה.
- ככל שנייצר מערכת גמישה וטובה יותר, כך תגיע אוכלוסיה גבוהה יותר. כיום מגיעים אלינו כבר אנשים עם תואר ראשון, תואר שני, אומרים לנו שהחברים שלהם שהלכו ללמוד מקצוע מצאו עבודה והם לא מוצאים.
- אני חושבת שהיעד של רבע מהשנתון הוא נכון. מלבד זאת צריך גם לדבר על איך נראית מכללה, מה המבנה שלה, איך נראה הקמפוס.
- נקודה אחרונה היא מה מהות תואר ההנדסאי. אפשרות אחת היא שהנדסאים פשוט יקבלו תואר. לדעתי צריך להגיד שהנדסאים הם שווי ערך לבעלי תואר.

שי צור

- נתחיל מהערה למה שרפי מלניק אמר על בעיית הפריזון.

- בעיית הפריזון היא באופן כללי בענפים שמוכרים לשוק המקומי, לאו דווקא שירותים. הממוצע של התעשייה הוא סביר אבל בתוך התעשייה יש ענפים שנמצאים בבעיה רצינית, כגון ענף המזון, נייר, עץ ועוד.
- זה מוביל אותי לנקודה השנייה. ישראל נקטה מאז שנות התשעים במהלך של חשיפת התעשייה לתחרות מחו"ל, אך נדרש להעניק לתעשייה כלים להתחרות בתעשיות בחו"ל, ואחד הכלים הוא התאמה של כוח האדם הנדרש לתחרות. ההצעה שיש כאן יכולה להיות תיקון היסטורי לפער הזה.
- כיום יש היצע גדול של עובדים זולים ללא מיומנות התומך בתעשייה בעלת פריזון נמוך. מהלך כמו שהוצע כאן יכול לתמוך בהקטנת ההיצע הזה, הענפים יאלצו להעלות את הפריזון שלהם והעובדים יקלטו מחדש בענפים עם פריזון גבוה.

אלכס צוקרמן

- אני שומע מצד אחד שיש פה ביקוש מאוד גדול מצד התעשייה לעובדים טכנולוגיים, ושאין מספיק עובדים טכנולוגיים. מצד שני רואים שהשוק הפרטי, מסיבה לא מובנת, לא יוצר את התמריצים שיפתרו את זה.
- מי שמאמין בשוק החופשי יטען שאם יש מחסור בעובדים שכר העובדים יעלה, יהיה להם כדאי ללמוד את המקצועות האלו. השוק יכול לפתור את הבעיה.
- אני שואל אתכם, איפה כאן כשל השוק?

צבי אקשטיין

- יש פה כשל שוק רגיל של השקעה בהון אנושי, כשל בשוקי האשראי מכיוון שהבנקים לא נותנים הלוואות לאנשים להשקעה בהון אנושי.

אלכס צוקרמן

- נראה סביר אך איני בטוח שזו הסיבה היחידה.
- בנוגע לבעיית המיתוג, נשאלת השאלה מאיפה זה נובע?
- יש את העניין של האמא היהודיה, אבל אולי יש כאן משהו נוסף. אולי במקצועות אקדמיים יש לאדם מרחב יותר גדול להתפשט יותר מאוחר, לעבור לתחומים אחרים. במקצועות טכנולוגיים הטווח הוא יותר צר.
- רכישת מקצוע חלק מהתמורה היא לא רק מקום העבודה אלא האפשרויות להתפתח ולהתקדם לאחר מכן. נדרש לדעתי לעשות שילוב כלשהו בין המסלולים המקצועיים והאקדמיים.

דרור אבידור

- רציתי להגיד שלדעתי יש חשיבות גדולה להתחיל את ההתערבות כמה שיותר מוקדם.

- אני מלמד כבר זמן רב, וקיבלתי הרגשה שאנשים שאינם מצליחים בשלב המוקדם נוטים לוותר מהר.
- ניסיתי לשכנע סטודנטים שהתקשו בלימודים אקדמיים ללכת לכיוון המקצועי, אבל ללא הצלחה, ואני מאמין שהמחסור בהיצע הוא חלק מהעניין פה.

צבי אקשטיין

- אני רוצה להודות לכולם על ההערות. חלק מהדברים קיימים כבר במסמך, אולי הם לא מספיק ברורים.
- בסך הכל אני לא רואה הבדלים גדולים כאן בזיהוי הבעיה ובכיוון הכללי לפתרון.
- שי, מיכל ויוסי - לדעתי הבעיה המרכזית כאן היא שהממשלה לא בונה תכנית עבודה מסודרת עם יעדים ברורים.
- הכשרה מקצועית בעיקרה נתמכת בידי הממשלה, מכיוון שיש כשל שוק. ההשקעה בהון פיזי קשורה בהון האנושי, הם גורמים משלימים.
- כאשר בשנות התשעים נתנו לאנשים וואוצ'רים ללמוד בהשכלה הגבוהה קמו בהתאם המכללות. אף אחד לא חשב להעניק וואוצ'רים דומים להשכלה המקצועית.
- הנושא של המל"ט הוא לא העיקר כאן.
- למה לא המערכת השוויצרית או הגרמנית? כי מנכל UBS למד במערכת הזו. התדמית של המקצועות האלו טובה הרבה יותר בארצות האלו. אני לא חושב שאפשר ליישם משהו כזה בישראל.
- הנושא של הון אנושי כללי הוא מאוד מרכזי. זה משהו שלא ניתן ליישם בבית חרושת. זו אחת הבעיות במערכת השוויצרית. במערכת החדשה נדרש לשלב השכלה כללית ברמה גבוהה שתאפשר גם עבודה מחרתיים כשהמקצועות ישתנו. בדור שלי אנשים הלכו לעבוד בחברת חשמל ונשארו כל החיים, היום המצב שונה.

שי באב"ד

- גם היום בחברת החשמל זה ככה...

צבי אקשטיין

- אבל פעם זה היה נכון גם במקומות אחרים. היום זה עולם שונה.
- צריך לקבל החלטה עקרונית של הממשלה שהולכים בכיוון הזה.
- אני מודה לכם על הערותיכם, ואשמח לעבוד איתכם בהמשך.

יולי תמיר

- אני רוצה לחזור על ההערה של יוכבד. המשבר הראשון הוא מחסור במורים. אם בתכניות העבודה לא יהיה התייחסות לנושא של הכשרת ותקצוב מורים עבור המערכת אז שום דבר לא יקרה. כיום יש תלמידים אבל אין מורים.

שי באב"ד

- אני חושב שבסופו של דבר הממשלה רואה את הדברים עין בעין עם הדברים שעלו פה היום. ברור לנו שיש כאן פוטנציאל צמיחה משמעותי, הבדל משמעותי בינינו לבין מדינות אחרות.
- עלו כאן מספר הערות, הזכירו שיש הצעת חוק, ולמה אנחנו לא מעלים אותה? מכיוון שזו לא הדרך הנכונה לעבוד לדעתי. אני מתחיל מהצרכים, ממה שוק העבודה צריך, ואז לגזור את זה אחורה.
- העירו כאן שנדרשות בכל מקרה 30 מכללות עבור כמות גדולה של סטודנטים, אני לא חושב שזה נכון. למה שהמכללות לא יהיו גדולות יותר? הבסיס צריך להיות מה השוק צריך ואיך מגיעים לזה.
- בנוגע לשאלת המיתוג, היא מתחילה בנושא השכר הגבוה יחסית. תראו למשל את הבינתחומי, שהצליח למתג את עצמו באופן טוב.

יוכבד פנחסי-אדיב

- זה עניין של כסף...

שי באב"ד

- נכון, אבל יש הרבה צעדים בנוגע למיתוג שניתן לעשות.
- בנוגע ליבוא עובדים זרים מחו"ל, אני חושב שיש מקום לייבא עובדים אולי לטווח קצר ב-high-end אבל אני לא חושב שצריך לייבא לפה טכנאים והנדסאים.
- עלה פה הנושא של תקצוב דיפרנציאלי, שהעלה מיכאל שראל. זה החלום הרטוב של משרד האוצר בכל נושא התקצוב, גם למשל להעביר בין מועצות חזקות למועצות חלשות, זה תמיד נופל ממניעים פוליטיים. קשה לי להאמין שניתן להעביר כסף בין המערכות, להפחית מתקציב הות"ת. כפי שאומרים, "שטח כבוש לא יוחזר".
- אני מציע להרחיב את צוות העבודה הקיים בנושא החינוך המקצועי. אפשר לצרף את האנשים שיושבים כאן בשולחן העגול לצערי הנושא לא עבר בתקציב הנוכחי, יש לנו עכשיו שנתיים שבהם ניתן לעבוד ולהרים את הכפפה הזו.

אלי אלאוף

- אני חייב לומר שבכנסת קיימנו הרבה דיונים על הנושא הזה, וב-15 לנובמבר נעשה יום שלם של דיונים על הכשרה מקצועית בהשתתפות נגידת בנק ישראל. זה לא ירד מסדר היום הציבורי.

עומר מואב

- חשוב להמשיך להעלות את הנושא, להמשיך את הלחץ על מקבלי ההחלטות.

- דיברנו פה בעבר על חוק עידוד השקעות הון שמבריא הון מהתעשייה המסורתית. יש לזה חלק בביקוש לעובדים מיומנים ולשכר שלהם.
- הועלתה דאגה לגבי מיתוג ההשכלה הטכנולוגית. זו תהיה טעות מבחינת הדימוי של החינוך הטכנולוגי לכוון את התכנית לפריפריה, לערבים ולחרדים.
- אני חושב שזה כן תפקידה של המדינה להתערב, אבל מצד שני צריך להיזהר לא לבנות כאן מפלצת נוסח מל"ג, עם כספים שמסבסדים דברים שאין צורך בהם. כיום המדינה מסבסדת הוראה ומחקר שאין בהם שום תועלת לחברה הישראלית.
- נדרש לבנות גוף אשר יוכל מצד אחד לקבל החלטות מקצועיות, ומצד שני שלא יהיה בזבז כספי ציבור. זה משהו שכמעט ולא קיים במערכת ההשכלה הגבוהה.
- בכל מקרה אני מאחל בהצלחה לכל עושי החוק, היה דיון מרתק, תודה רבה לכולם.

נוכחים בדיון:

המרכז הבינתחומי הרצליה	ד"ר יצחק אורון
יו"ר ועדת העבודה והרווחה, כנסת ישראל	ח"כ אלי אלאוף
מנהל פרויקטים בארגון הבינוי והתשתיות, אינטל	מר גיל אמר
דיקן בית ספר טיומקין לכלכלה וראש מכון אהרן למדיניות כלכלית	פרופ' צבי אקשטיין
מנכ"ל משרד האוצר	מר שי באב"ד
ראש אגף למקרו-כלכלה ומדיניות בחטיבת המחקר, בנק ישראל	ד"ר עדי ברנדר
האוניברסיטה העברית בירושלים	פרופ' ג'וני גל
מנכ"לית עמותת צור	גב' ענת דגן
מרכז פורום המכללות הטכנולוגיות, המשנה למנכ"ל מכללת באר שבע	מר יעקב דור
יו"ר קבוצת ד"ר פישר; יו"ר ועדת חינוך וחברת נשיאות התאחדות התעשיינים	ד"ר נורית הראל
המרכז הבינתחומי הרצליה	פרופ' צבי הרקוביץ
מנכ"ל המכללה הטכנולוגית כנרת	מר עידו חגאי
מכון אהרן למדיניות כלכלית	מר תום טרילניק
יו"ר ועדת האסטרטגיה של הפורום הציבורי לקידום ההשכלה הטכנולוגית	מר אלי יפה
המחנה הציוני, כנסת ישראל	ח"כ פרופ' מנואל טרכטנברג
אוניברסיטת פנסילבניה	פרופ' אמיר ירון
מכון אהרן למדיניות כלכלית	מר אורי כץ
מנהלת חינוך והכשרה בתעשייה ובמגזר העסקי, התאחדות התעשיינים	ד"ר טל לוטן
המרכז הבינתחומי הרצליה	ד"ר נדב לוי
ג'וינט ישראל	ד"ר ניר לוי
המרכז הבינתחומי הרצליה	ד"ר אורן לוינטל
מכון אהרן למדיניות כלכלית	מר אביחי ליפשיץ
המרכז הבינתחומי הרצליה	ד"ר אסנת ליפשיץ
המרכז הבינתחומי הרצליה	ד"ר טלי לרום
המרכז הבינתחומי הרצליה	פרופ' עומר מואב
המרכז הבינתחומי הרצליה	ד"ר עמית מור
מכון אהרן למדיניות כלכלית	פרופ' רפי מלניק
האוניברסיטה העברית בירושלים; מכון ואן ליר	פרופ' מישל סטרבצ'ינסקי
ראש מערכת החדשות, כלכליסט	גב' נעמה סיקולר
מנהלת המרכז לעיצוב וטכנולוגיה אריאל; יו"ר פורום המכללות הטכנולוגיות	ד"ר יוכבד פנחסי-אדיב
המשנה למנכ"ל והממונה על התעסוקה, משרד הכלכלה	גב' מיכל צוק
המרכז הבינתחומי הרצליה	פרופ' אלכס צוקרמן
מחלקת המחקר, בנק ישראל	מר שי צור
המשנה למנכ"ל משרד ראש הממשלה	מר יוסי קטריבס
חברת הנהלת קרסו נדלן; חברת הנהלת קרן משפחת סטלה ויואל קרסו	גב' דפנה קרסו
יו"ר קרסו מוטורס; יו"ר כוח המשימה לקידום ההשכלה הטכנולוגית במקצועות הרכב	מר יואל קרסו
מנהלת תחום בכירה, פרויקטים לאומיים, משרד ראש הממשלה	גב' רותי רווה
מנהלת קרן משפחת סטלה ויואל קרסו	גב' עתר רזי-אורן
פורום קהלת	ד"ר מיכאל שראל
מנכ"ל המכללה הטכנולוגית באר שבע	מר דב תמיר
נשיאת מכללת שנקר	פרופ' יולי תמיר

מכון אהרן ופרויקט השולחנות העגולים:

מכון אהרן למדיניות כלכלית החל את פעילותו בחודש מרץ 2014, וחזונו הוא לתמוך בצמיחה כלכלית ובחוזק חברתי בישראל על ידי עיצוב אסטרטגיה והצעות לתוכניות מפורטות למדיניות כלכלית המבוססות על ידע בין לאומי מעודכן. בראש המכון עומד פרופ' צבי אקשטיין, ועם חברי הדירקטוריון נמנים: פרופ' מרטין אייכנבאום, מר שלמה דוברת (יו"ר), מר ארז ויגודמן, פרופ' אמיר ירון, פרופ' רפי מלניק, פרופ' דני צידון, ד"ר טלי רגב, הגב' עופרה שטראוס, מר חיים שני ומר שאול שני.

המכון יקיים מספר פעמים בשנה "שולחנות עגולים" בנושא ספציפי, אשר יהוו מקום מפגש לחוקרים, מקבלי החלטות, ובכירים במגזר העסקי והציבורי, במטרה לערוך דיונים מקיפים ועמוקים בנושאים אקטואליים. המושב יחל בהצגה קצרה של נייר רקע, ואחריה מספר הרצאות קצרות מאת חלק מהנוכחים. לאחר מכן יחל הדיון, שינוהל על ידי יו"ר השולחנות העגולים פרופ' עומר מואב, במסגרתו כל אחד מהנוכחים יוכל להביע את דעתו בקצרה ולהגיב לדבריהם של האחרים. הדיון יהיה סגור לכלי התקשורת. בסופו של המושב יפורסם לתקשורת נייר סיכום שיכלול את תקציר העמדות של הנוכחים (לאחר אישור הדוברים) והתובנות שעלו במהלך הדיון.